

Sannheten om norske matvarepriser

Pressemøte 17. mars

Agenda

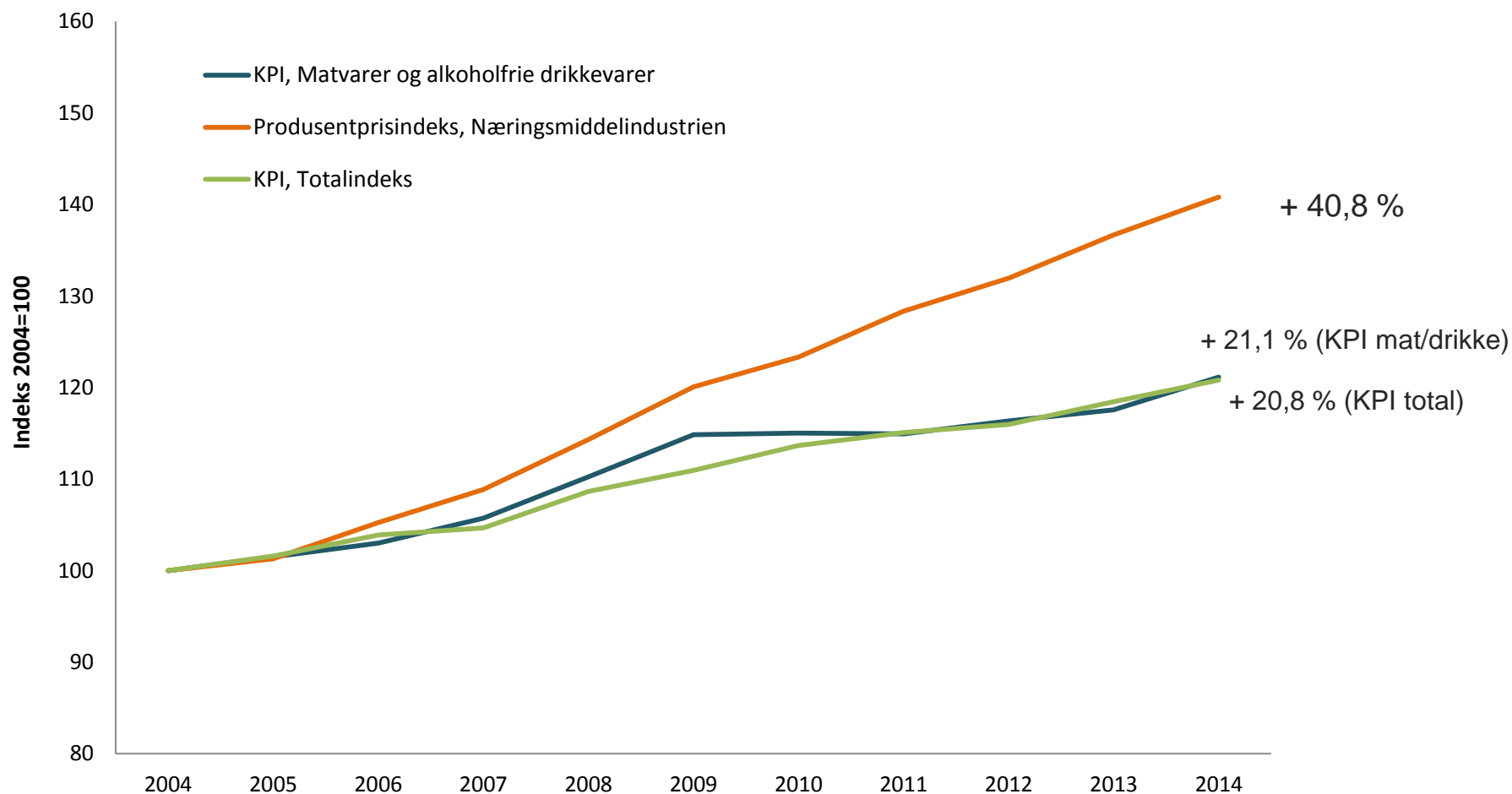
1. Lars Haartveit, sjeføkonom i Virke:
Hva sier Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks om prisutviklingen på dagligvarer
2. Nils-Henrik M. von der Fehr, professor i samfunnsøkonomi ved Universitetet i Oslo:
Kommentarer til rapporten fra Oslo Economics
3. Ivar Pettersen, forsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF):
Nærmere om prismarginer i verdikjeden for mat og utviklingen over tid

Hva sier Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks om prisutviklingen på dagligvarer?

Lars Haartveit, sjeføkonom i Virke

Prisutvikling i et 10 års perspektiv

SSB, prisutvikling - leverandører og dagligvarehandel

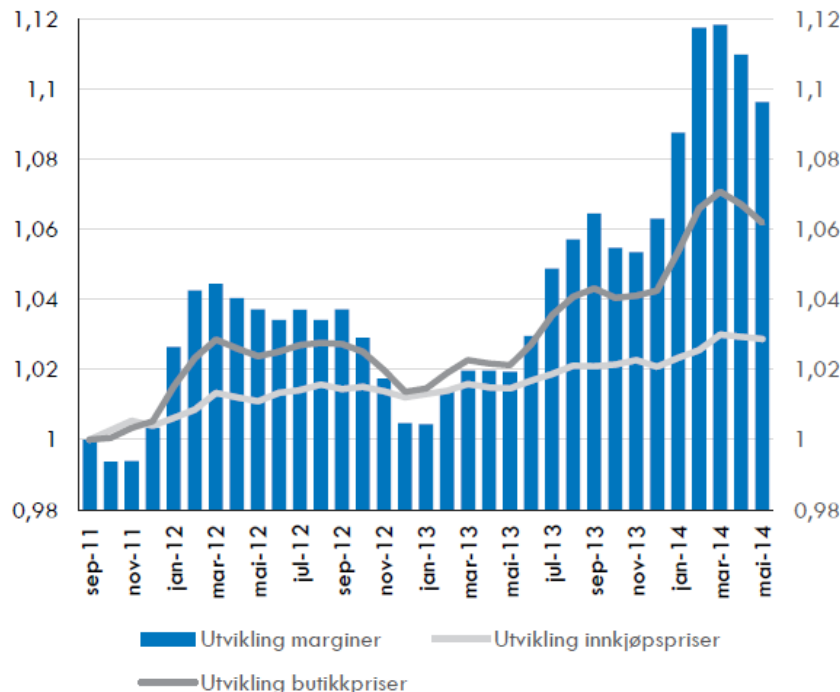

Kilde: SSB (2015). Tabell: 03013: Konsumprisindeks

Kilde: SSB (2015). Tabell: 07097: Producentprisindeks. Utvalgsundersøkelse, ca. 500 viktigste matvarer på industriledd, vektet). Brukes bl.a. som underlag for beregning av prisindekser for nasjonalregnskapet.

Påstått prisutvikling fra Oslo Economics – studie på oppdrag fra Dagligvareleverandørens forening

Pris- og marginutvikling 2011-2014

Påstått prisendring fra OE i perioden:
4 % hos leverandører, 6 % i handelen.

Svakhet 1:

- Studien omfatter kun 30 % av omsetningen i dagligvarehandelen, uvisst hvilket vareutvalg som ligger til grunn. Mange tilbudsvarer er tatt ut.

Svakhet 2:

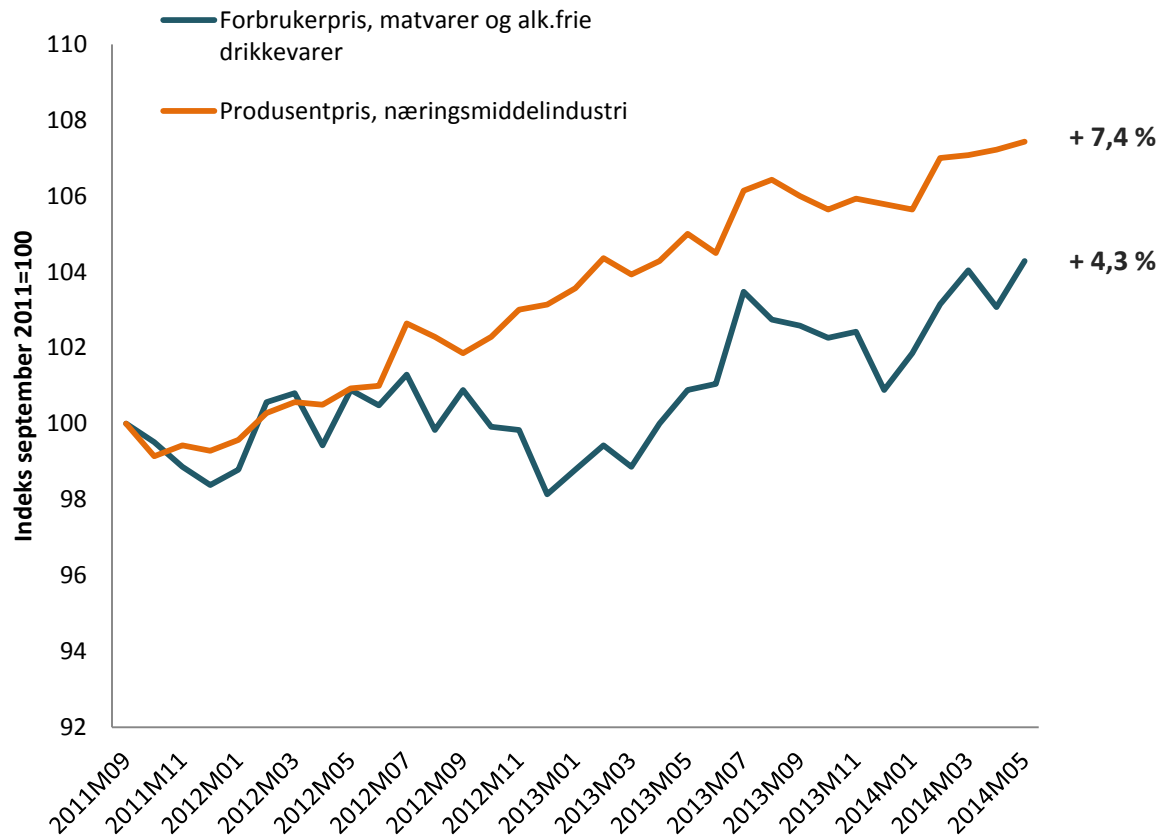
- Tidsserier uten sammenfallende start og slutt punkt i et marked med store sesongvariasjoner (september = skolestart og gode tilbud).

Svakhet 3:

- Prisene på ulike ledd i en leveringskjede beveger seg ikke i takt. Marginutviklingen i matindustrien er uansett utelatt i studien.

Hva sier SSB om prisutviklingen i samme periode?

Prisutvikling 2011-2014

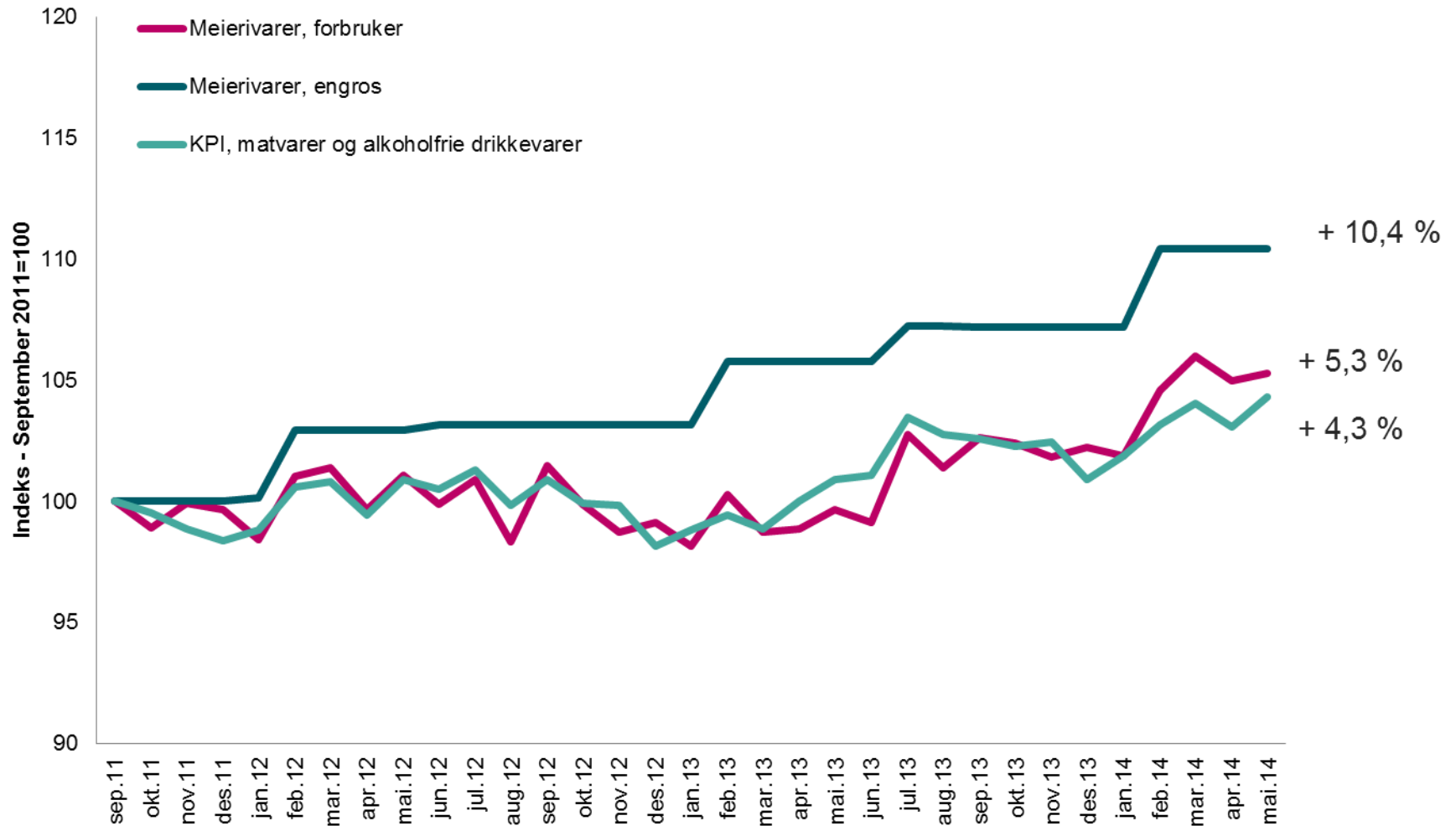

- SSB sin konsumprisindeks måler prisutviklingen for *alle* mat- og alkoholfrie drikkevarer som omsettes i dagligvarehandelen.
- Prisindeksen vektet iht volum og gjenspeiler også at vi som forbrukere vrir konsumet vårt mer og mer over til soft discount/lav pris.

Kilde: SSB (2015). Tabell: 03013: Konsumprisindeks

Kilde: SSB (2015). Tabell: 07097: Produsentprisindeks. Utvalgsundersøkelse, ca. 500 viktigste matvarer på industriledd, vektet). Brukes bl.a. som underlag for beregning av prisindekser for nasjonalregnskapet.

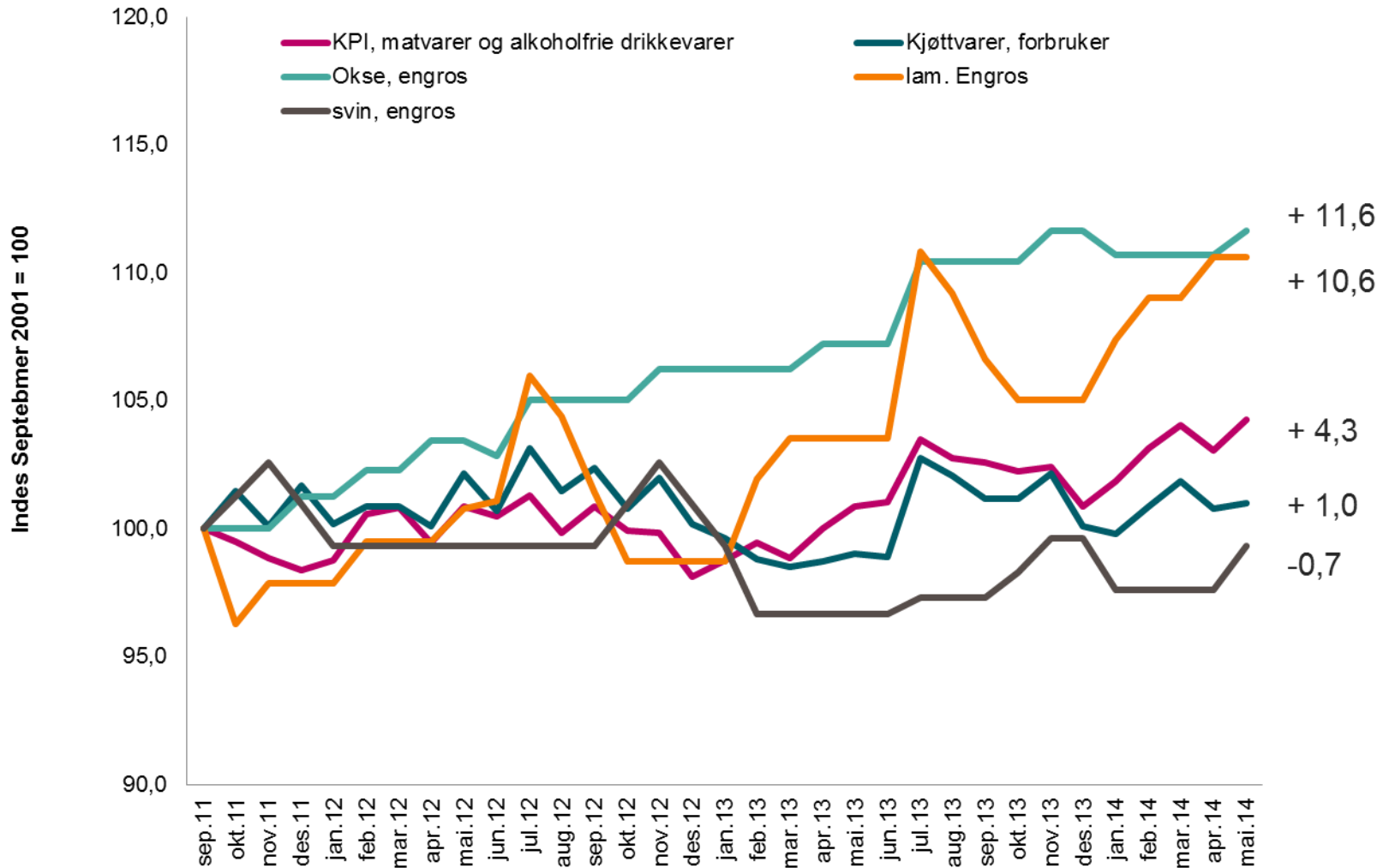
Eksempel prisutvikling - forbruker og engrosnivå

Kilde: SSB og beregninger utført av SSB for NILF. Se:

http://www.nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Manedlig_utvikling_i_matpriser_pa_forbruker_engros_og_producentniva_fra_1998

Eksempel prisutvikling - forbruker og engrosnivå

Kilde: SSB og beregninger utført av SSB for NILF. Se: http://www.nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Manedlig_utvikling_i_matpriser_pa_forbruker-_engros-_og_producentniva_fra_1998

Kommentarer til rapporten fra Oslo Economics

Nils-Henrik M. von der Fehr, professor i samfunnsøkonomi ved Universitetet i Oslo

Prisutvikling i dagligvaremarkedet

- kommentar til rapport fra Oslo Economics

Nils-Henrik M. von der Fehr

Virke

Oslo, 17. mars 2015

Presentasjon

- Professor i samfunnsøkonomi ved Universitetet i Oslo
 - næringsøkonomi, konkurranse og regulering
 - omfattende vitenskapelig produksjon innenfor disse områdene
- Leder/medlem av offentlige utvalg, blant annet om
 - konkurranseøkonomiske metoder (Konkurransetilsynet)
 - konkurranse i kraftmarkedet (Arbeids- og administrasjonsdepartementet)
 - offentlig og privat konkurranse (Moderniseringsdepartement og Konkurransetilsynet)
 - skatteoppkreving (Finansdepartement)
- Rådgiver/konsulent for offentlige og private aktører, blant annet
 - Administrasjonsdepartement, Justisdepartement, Næringsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet
 - Konkurransetilsynet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Post- og teletilsynet
 - ICA, NHO, NorgesGruppen, Synnøve Finden, TINE og Virke
 - offentlige myndigheter og private selskaper i Australia, Brasil, Colombia, Danmark, Guatemala, Honduras, Irland, Island, Italia, Nederland, New Zealand, Storbritannia, Sverige og Østerrike
 - ESA, EU-kommisjonen, Den interamerikanske utviklingsbank, OECD og Verdensbanken
- Sakkyndig i en rekke rettssaker

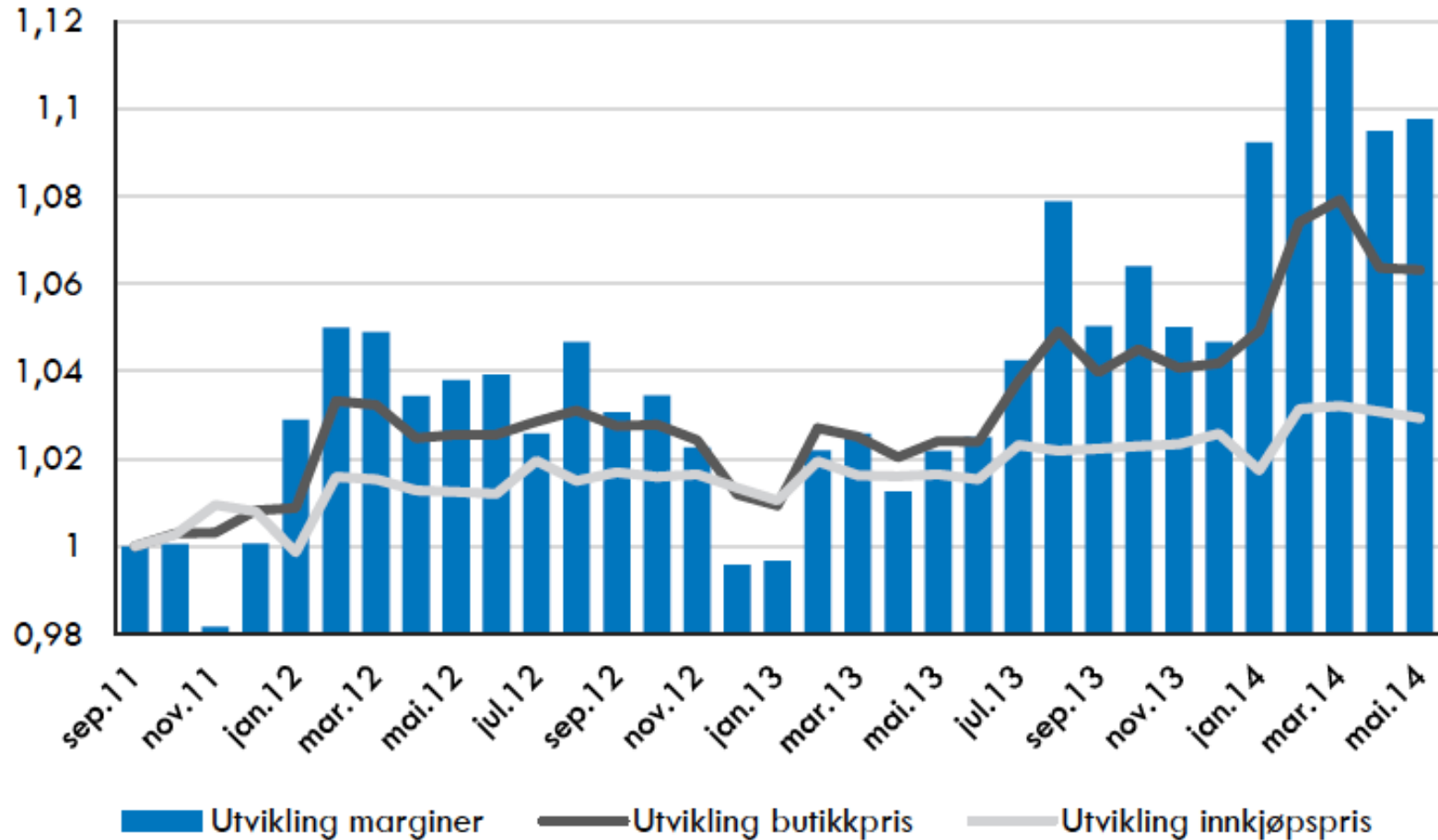
Bakgrunn

- Virke har bedt om fagøkonomiske kommentarer til ”Prisutvikling i dagligvaremarkedet” av Oslo Economics.
- Jeg anser at rapporten på mange måter representerer en interessant og god analyse, men at den
 - ikke gir grunnlag for å hevde at profittmarginene i dagligvarehandelen har økt
 - ikke kan tas til inntekt for en hypotese om at konkurransen i dagligvarehandelen er svekket
- Jeg har forøvrig ikke grunnlag for å vurdere om profittmarginene har økt eller konkurransen er svekket.

Prinsipielle problemer

- Marginen – målt som differansen mellom butikkpris og innkjøpspris – øker selv om prisene utvikler seg parallelt
 - økning i marginen kan ikke tas som uttrykk for svekket konkurranse
- Labil sammenheng mellom butikkpris og innkjøpspris
 - differansen kan ikke forklares av en faktor som i seg selv er stabil, slik som utviklingen i konkurranseforholdene
- Prisdannelsen mer komplisert enn den teoretiske modellen til Oslo Economics indikerer
 - ignorerer at prisene settes på kjedenivå på basis av varekurver
 - ingen direkte sammenheng mellom innkjøpspriser og butikkpriser for enkeltvarer eller varegrupper
 - relevante kostnader omfatter mer enn bare innkjøpspriser
- Andre kostnadskomponenter har økt mer enn innkjøpsprisene
 - lønn for ansatte i varehandel økte med 8,8 % fra 2011 til 2014 (SSB)

Priser og marginer

Metodiske problemer

- Vareutvalget under en tredjedel av totalmarkedet
 - fanger ikke opp utviklingen i over to tredjedeler av markedet
- Vareutvalget synes ikke representativt
 - innkjøps- og butikkpriser for utvalget økte md hhv. 4 og 6 prosent i perioden
 - produsentpriser næringsmiddelindustri økt med 7,4 prosent i samme periode (SSB)
 - KPI for mat og drikke økte med 4,3 prosent i samme periode (SSB)
- Snever definisjon av relevant kostnad
 - inkluderer ikke transport, lagerkostnad, lønn mm.
- Skjevheter pga. forskyvning mellom varer og profilkjeder
 - korrigert for vektendringer har innkjøps- og butikkpriser økt like mye
- Tilbudsvarer utlatt fra analysen
 - fanges ikke nødvendigvis opp gjennom korreksjoner for rabatter

Konklusjon

- Analysen gir ikke grunnlag for å hevde at marginene i dagligvarehandel har økt
 - prinsipielle problemer
 - metodiske problemer
- Selvom det skulle være riktig at differansen mellom butikkpriser og innkjøpspriser skulle ha økt, er ikke dette tilstrekkelig til å hevde at konkurransen er svekket
 - andre kostnadskomponenter har økt mer
- Analysen gir derfor ikke grunnlag for å hevde at konkurransen i dagligvarehandelen er svekket i perioden.

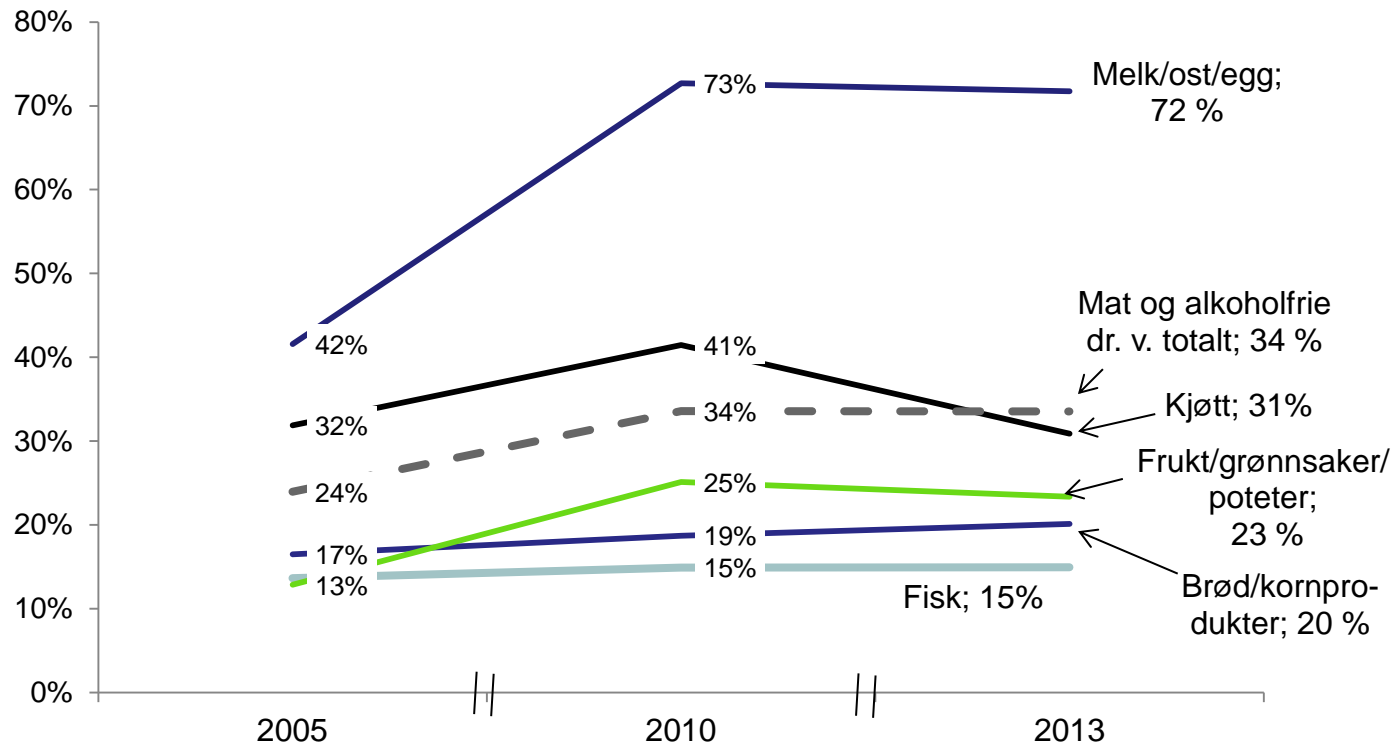
Nærmere om prismarginer i verdikjeden for mat og utviklingen over tid

Ivar Pettersen, forsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)

Prisforskjellen for meieriprodukter og egg økte særlig mellom 2005 og 2010.

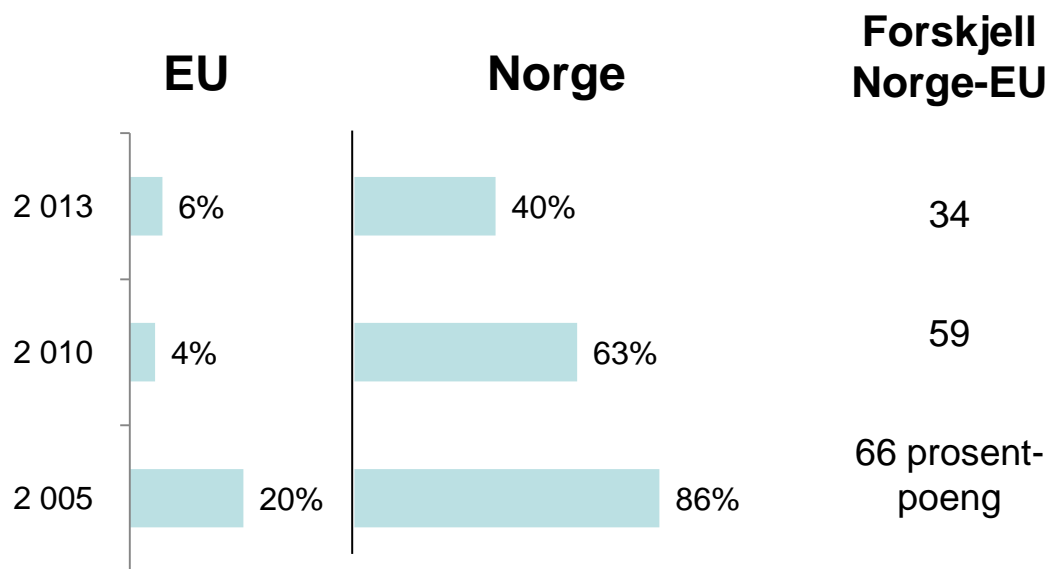
Relativ prisnivåindeks for ulike matvarer, 2005, 2010 og 2013.

Forskjell mellom norsk og svensk/dansk prisnivå, prosent

Kilde: Eurostat Kjøpekraftspariteter

Skjermingsstøtte i prosent av internasjonal markedsverdi av produksjon

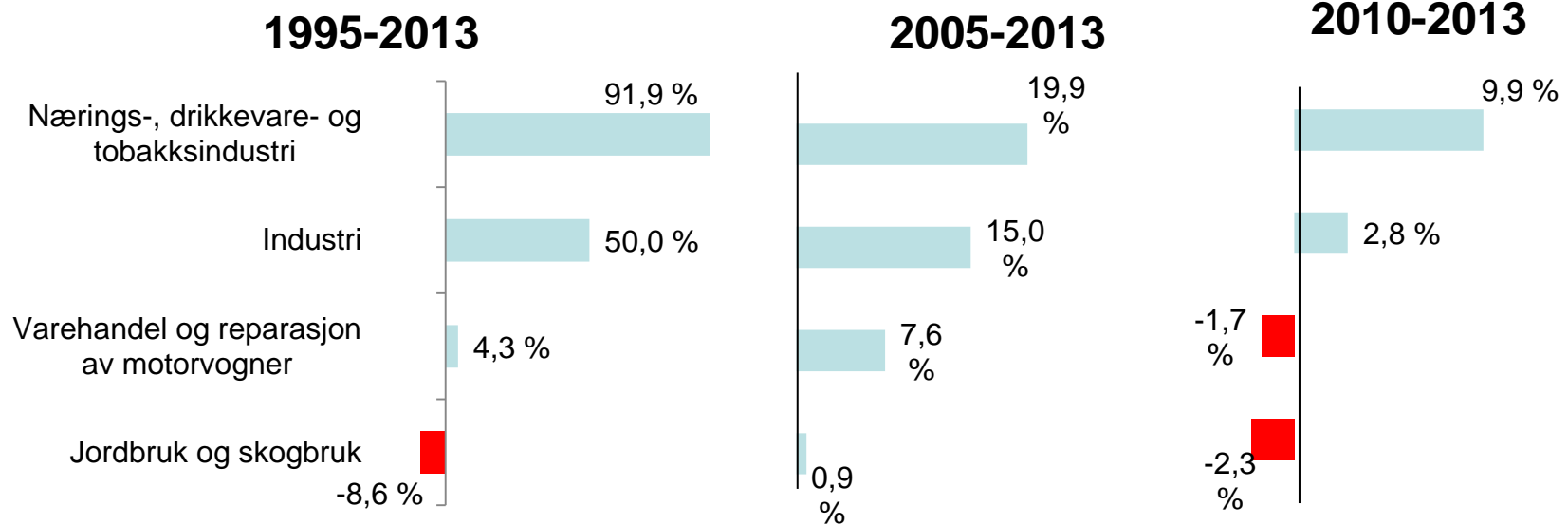
Kilde: OECD PSE-database

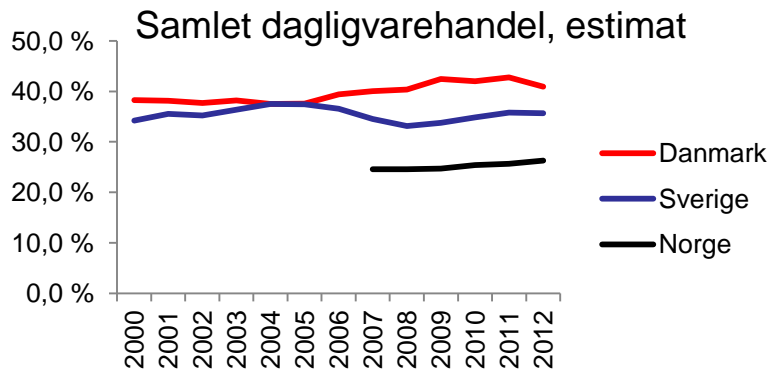
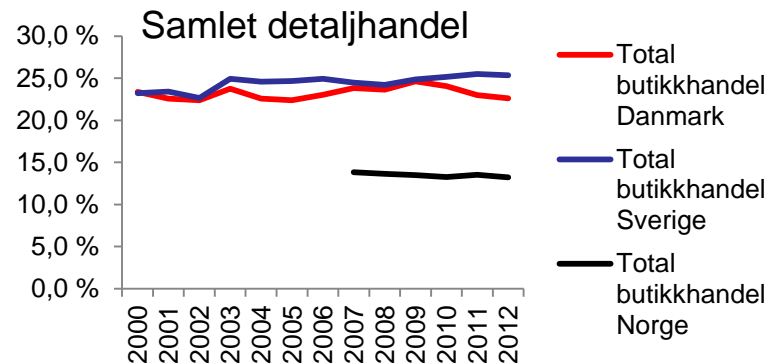
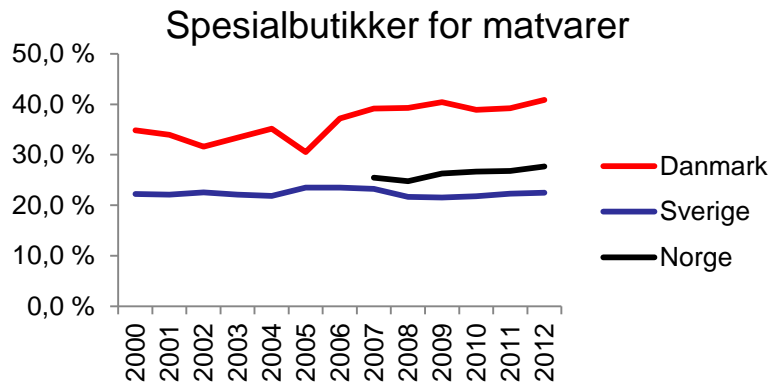
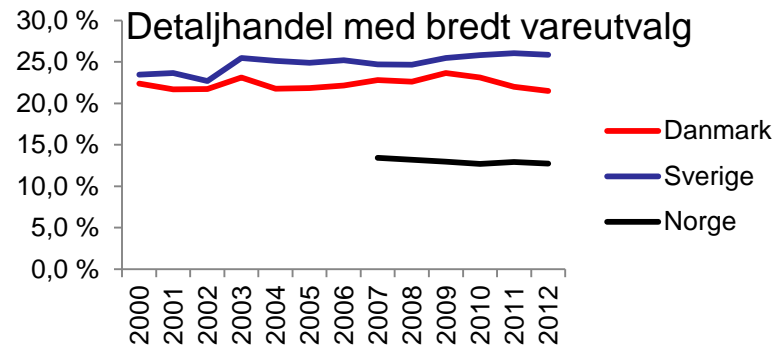
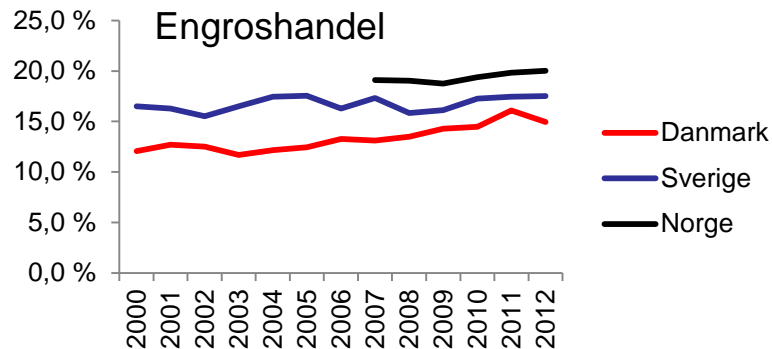
NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Bruttoprodukt, prisindekser fra Nasjonalregnskapet, for ulike tidsintervall; 1995- 2013

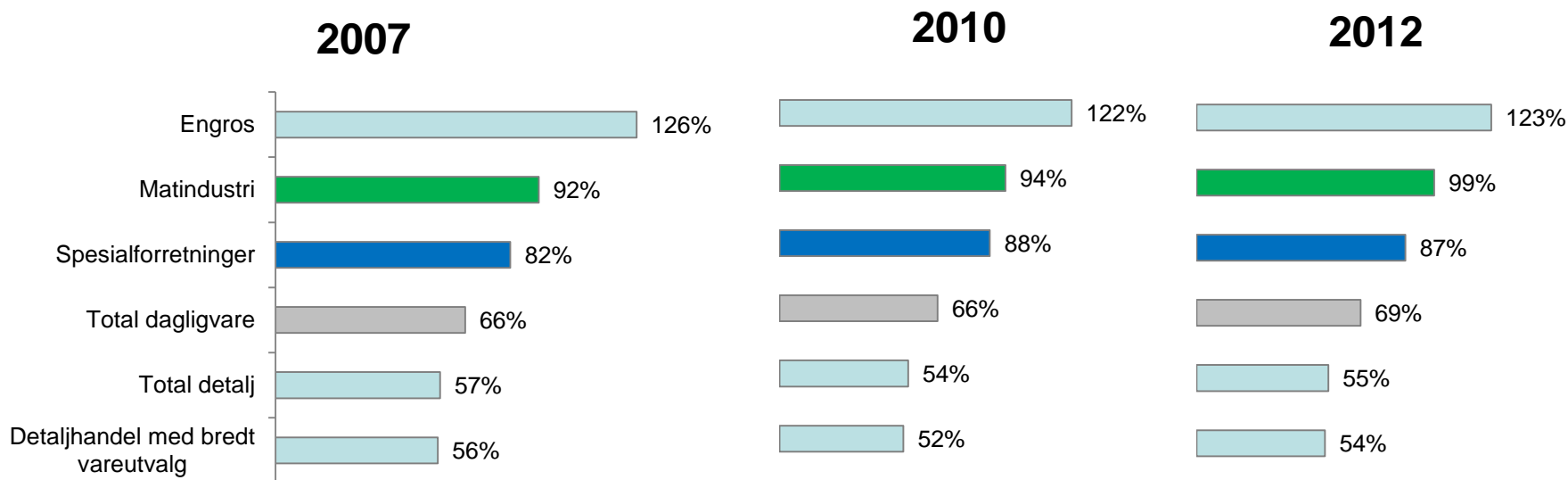

Bruttoavanser i dagligvarehandel, sammenligning Norge, Sverige, Danmark

Bruttoavanser i handel med mat og alkoholfrie drikkevarer, samt matindustri.

Prosent av snitt Sverige /Danmark

Kilde: Regnskapsstatistikk fra SSB, Danmarks statistikk, SCB

Derfor rett oppmerksomheten mot

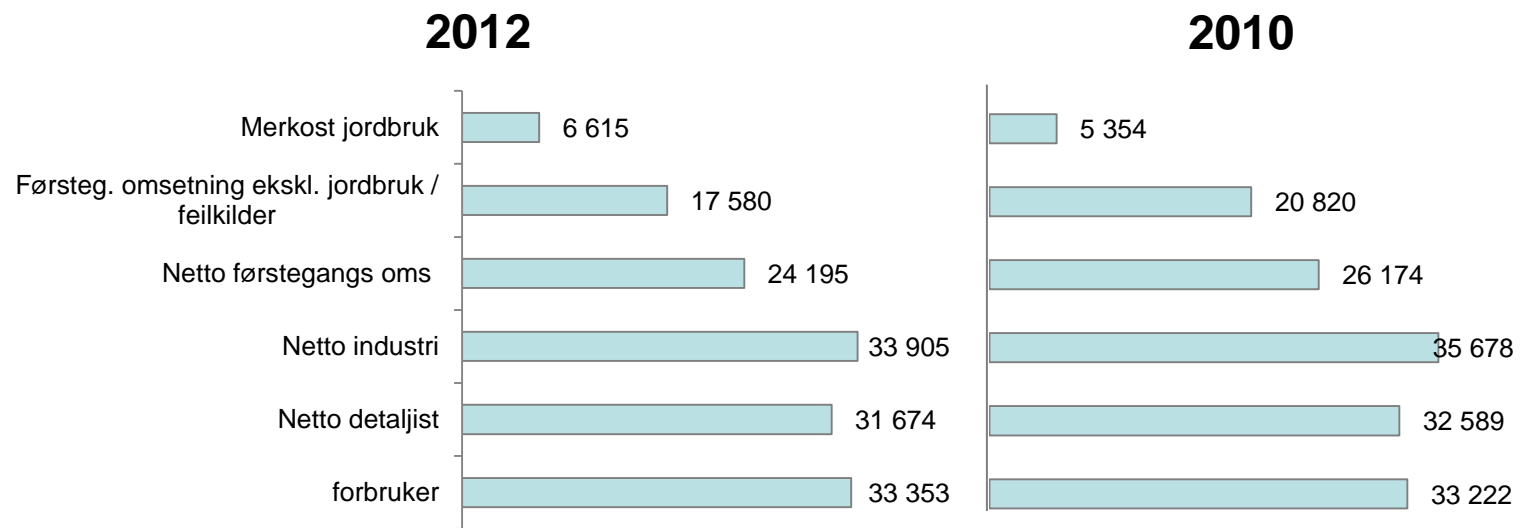
- Konkurransemyndighetene – de har ansvar
- Produktivetsarbeidet – de reiser de riktige problemstillingen
- Vi arbeider for tiden med:
 - Forståelsen av prisutviklingen Norge, Sverige, Danmark for dagligvarehandelen
 - Forståelsen av produktivetsutviklingen sammen med jordbruket og industrien
 - Og gleder oss til å lese DLFs bidrag

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

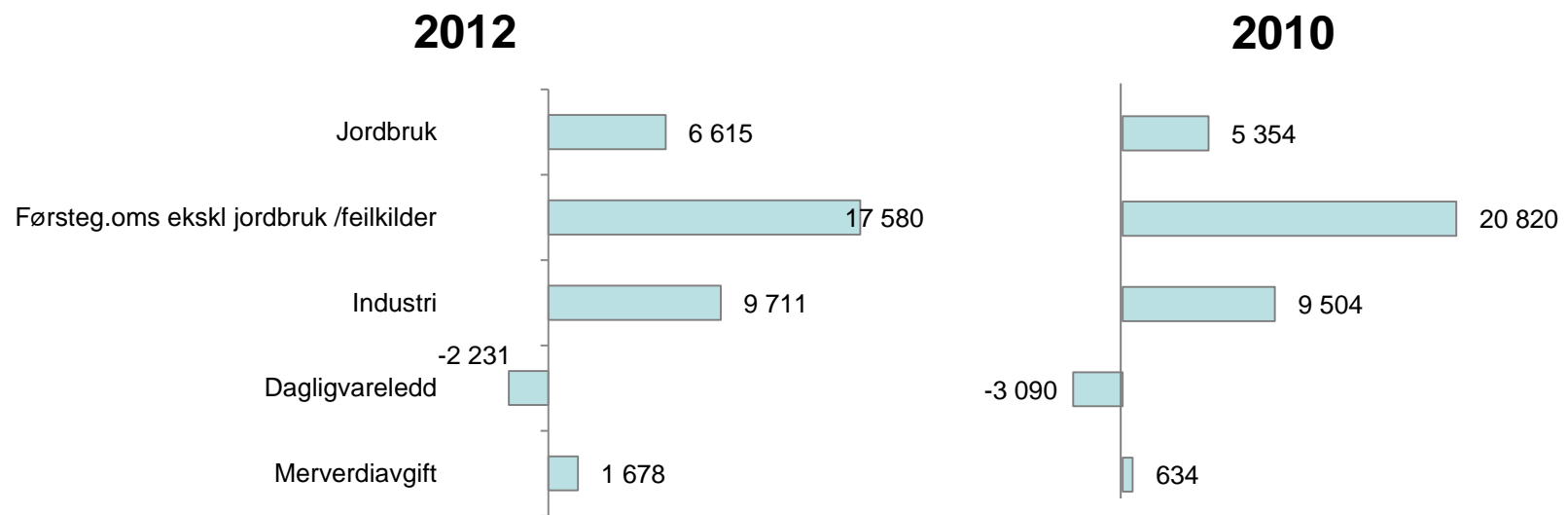
Merkostnad for norsk matvarekonsum, etter nivå i verdikjeden

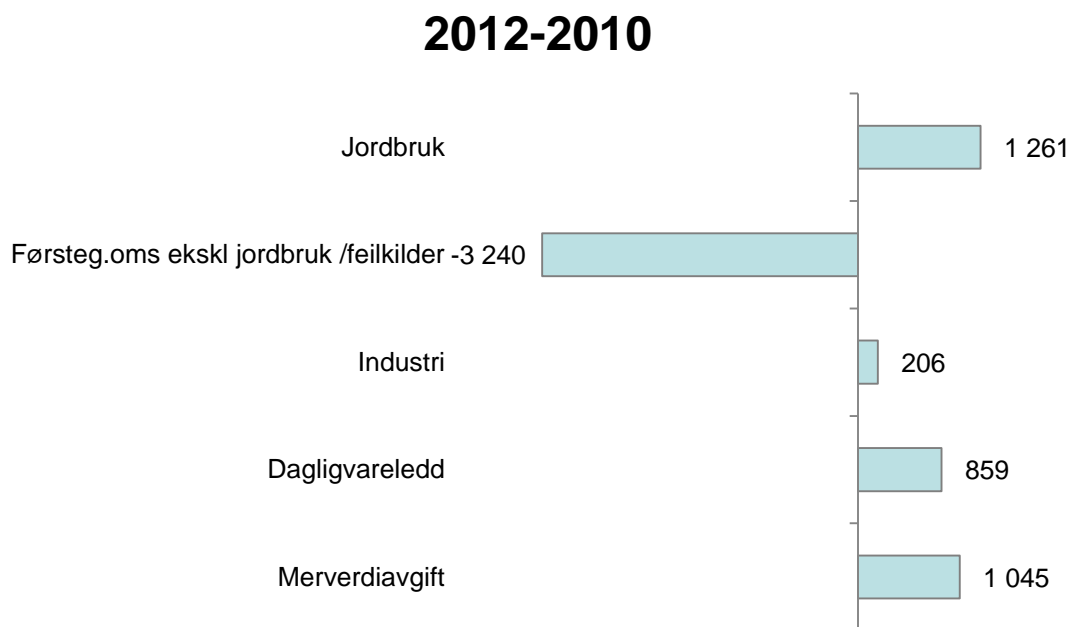
NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Merkostnad for norsk matvarekonsum, fordelt på enkeltledd i verdikjeden

Merkostnad for norsk varekonsum, endring i enkeltleddenes bidrag, 2010-2012

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Men etterlater seg mange spørsmål

- Trenger ekstra sjekk
- Forklare restforskjellen på førstegangsleddet
- Forene de to metodene

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Hovedbudskap

- Stabil prisforskjell, endret sammensetning, økt uforklart differanse
- På tide å adressere effektiviteten i matindustrien
- Både produktivitetsutvalget og våre tall tyder på vesentlige kostnader ved beskyttelse av matindustri
- Norsk dagligvarehandel kan være nøktern, men konkurransedyktig

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

Men det må tas mange forbehold

- Forskjellen mellom norsk og svensk/dansk prisnivå på matvarer, vel 30 prosent, ca. uendret fra 2010 til 2013
- Det er særlig meierisektoren som bidrar til høyt relativt prisnivå i Norge sammenlignet med Norden forøvrig
- Prisforskjellen for konsumvarer utenom matvaresektoren, her representert ved klær og skotøy, er redusert siden 2010
- Skjermingsstøtten til jordbruket forklarer en stadig mindre del av prisforskjellen på matvarer mellom Norge og EU pga stigende internasjonale råvarepriser
- Siden både skjermingsstøtten til jordbruket og prisforskjell på andre konsumvarer har synkende betydning for det relativt høye, norske prisnivået, øker den delen av prisforskjellen som kan relateres til:
 - Økte relative kostnader i matindustrien
 - Økte relative kostnader i norsk dagligvarehandel
- Foreløpige pristall tyder på at priser og brutto bearbeidingsverdier er steget vesentlig mer på industri- enn handelsledet

Spørsmålet er:

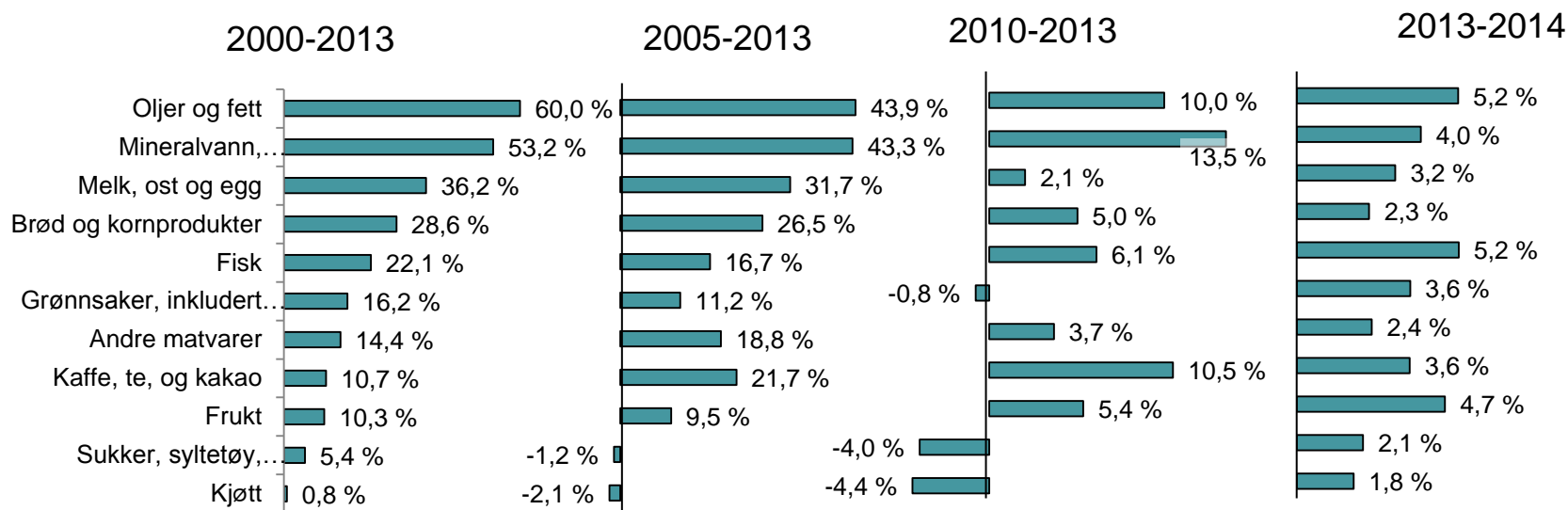
*Hvor mye skiller prisutviklingen på
bearbeidingen i dagligvarehandelen seg fra
bearbeidingen i varehandelen totalt?*

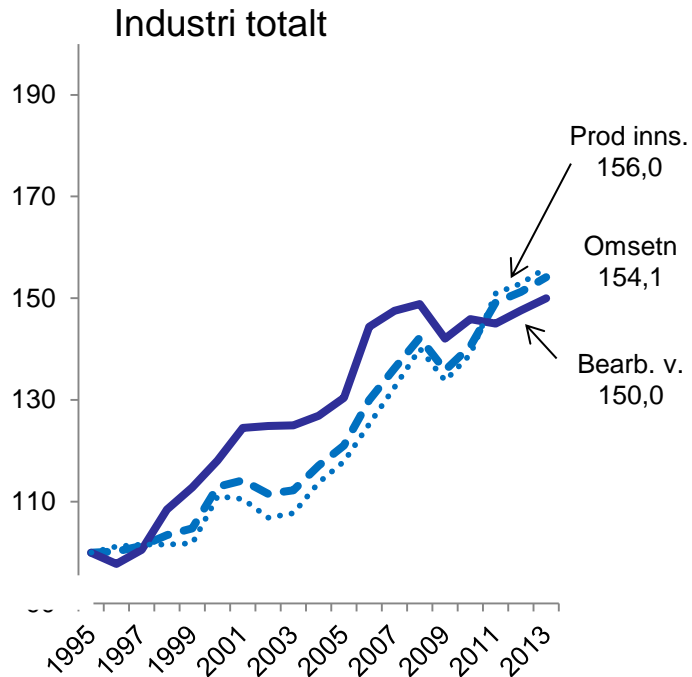
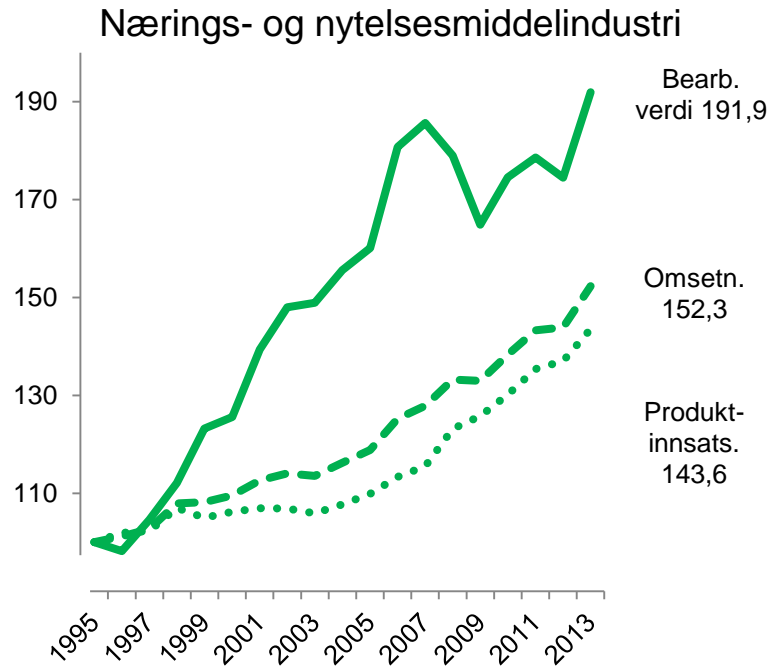
NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning

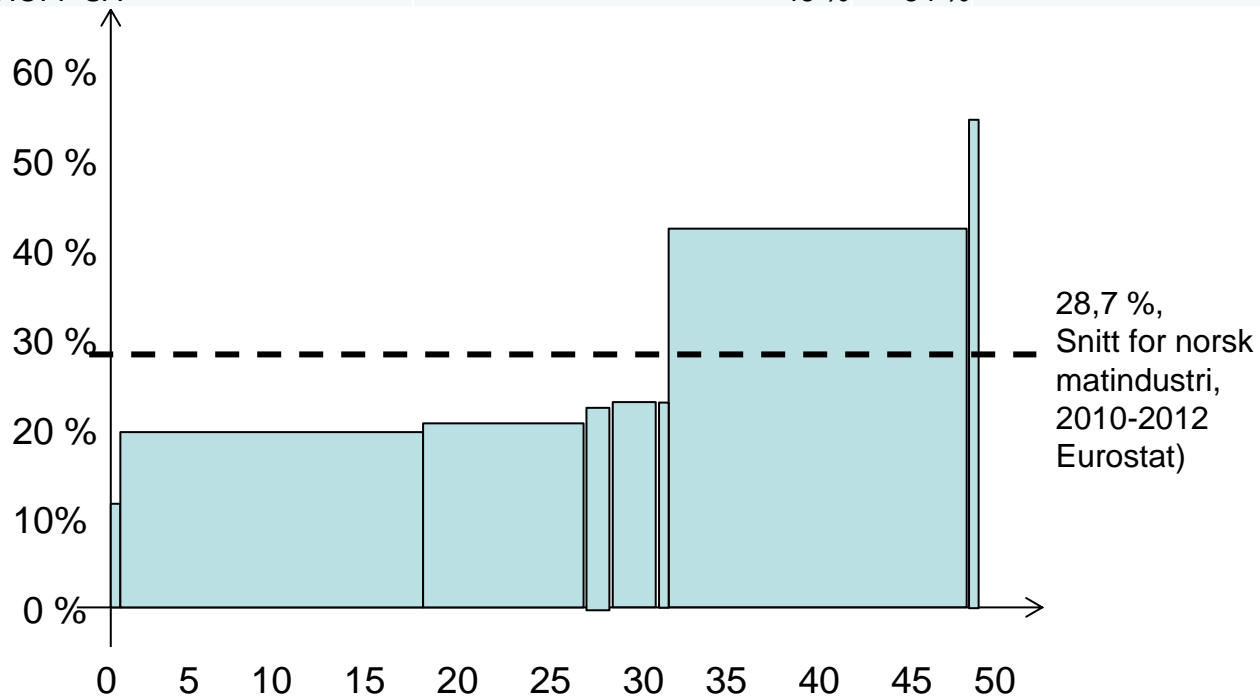
Prisøkningen er ulikt fordelt, med svært lav prisøkning på kjøtt, og høy for mineralvann, meieriprodukter og egg.

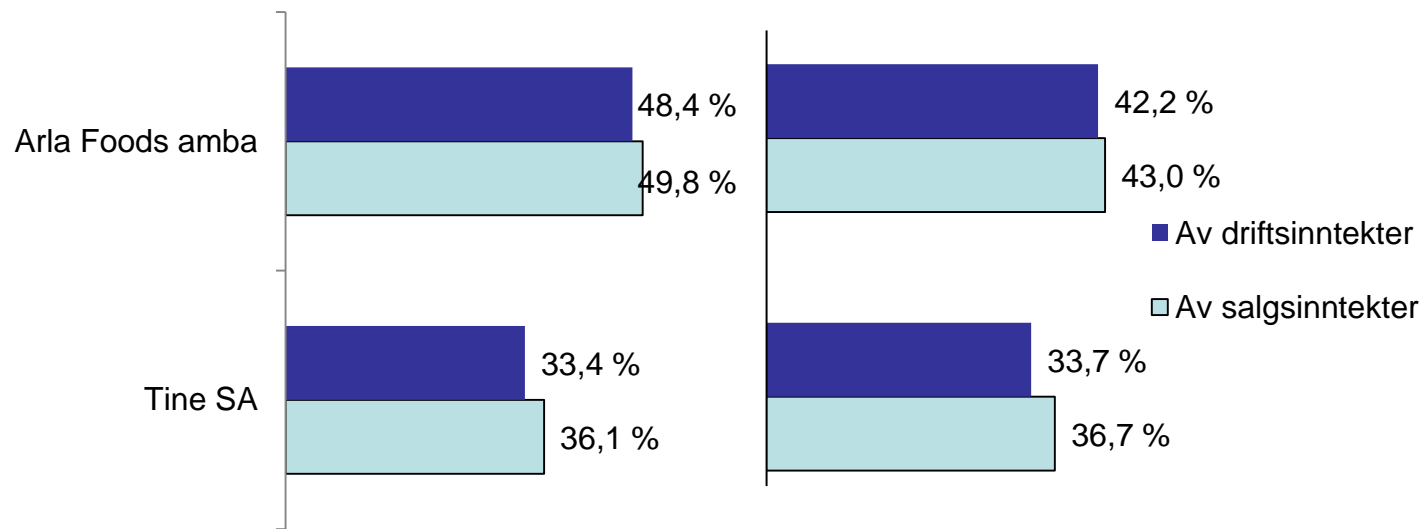

Nærings- og nytelsesmiddelindustri har en langt sterkere prisøkning på bearbeidingsaktiviteten enn annen industri

	Varekjøp i prosent av salgsinntekter	Bruttomargin	Omsetning
COOP NÆRBØ SA	87 %	13 %	253685
NORTURA SA	80 %	20 %	18496305
FELLESKJØPET AGRI SA	79 %	21 %	27711819
MADLA HANDELSLAG SA	76 %	24 %	28185044
FELLESKJØPET ROGALAND AGDER SA	75 %	25 %	30616044
COOP RØROS SA	73 %	27 %	30829870
TINE SA	58 %	42 %	47810831
HOFF SA	46 %	54 %	48218566

NILF

Norsk institutt for
landbruksøkonomisk forskning